

de skor

v.w.g. texel 1990 no. **6**

Lenise Dylsen

DE SKOR, tijdschrift van de **VWG-TEXEL**.

9e jaargang nummer 6

Inhoud :

Van de redactie	110
Van het secretariaat	111
Agenda	113
Kartoon	114
Een Dutch-Birder in 1908	115
Overzwaluwen op Texel in 1990	118
DBA-week op Texel, oktober '90, een terugblik	120
Vliegen vangen met Fieke Dula	121
Gedicht	126
Zwarte Roodstaarten en Putters in 1990	127
Waarnemingen	129
Talingen (recept)	136

De enige illustratie die dit nummer siert is een kartoon van Dick Schermer. Wij wachten met belangstelling op creatieve produkten van de ongetwijfelt met vele talenten begiftigde Texelse vogelaars.

Vanaf deze plaats wil de redaktie van de Skor alle leden van de Vogelwerkgroep Texel heel prettige kerstdagen en een gezond en gevederd 1991 toe wensen!

De groene omslag die de Skor vele jaren heeft gehad wordt dit nummer voor het laatst gebruikt. Op dit moment werkt de redaktie aan een nieuwe voorkant, waarvan we hopen dat deze net zo snel ingeburgerd zal raken als de vertrouwde groene kft.

We hopen volgend jaar weer net zo op uw belangstelling en medewerking te kunnen rekenen als gedurende het afgelopen seizoen. De copysluitingsdatum voor het februari-nummer is 1 januari 1991. Copy kan worden ingeleverd bij Hannes Milder, De Ruyterstraat 122, 1792 AP, Oudeschild of bij Peter van der Wolf, Bomendiek 6, 1793 AA, De Waal.

De redaktie

voorzitter

Bob Loos, Bernardlaan 60, 1791 CG Den Burg, 02220-15757

secretaris

Dick Schermer, Molendwaarsstraat 2, 1791 DN Den Burg, 02220-14239

penningmeester

Hans Witte, Waalderstraat 49, 1720 EB Den Burg, 02220-15654

redaktie

Hannes Milder, De Ruyterstraat 122, 1792 AP Oudeschild, 02220-12944
Peter van der Wolf, Bomendiek 6, 1793 AA De Waal, 02220-15459

waarnemingen

Adriaan Dijkse, Rommelpot 7, 1797 RN Den Hoorn, 02220-19231

Jaarvergadering

De jaarvergadering hebben we tot maart uitgesteld.

Rond die datum kunnen uitgewerkte voorstellen m.b.t. het ringen van vogels naar voren komen. Voor de januari-bijeenkomst hebben we Erik van der Spek bereid gevonden om iets te vertellen over het ringwerk in de Korverskooi.

Omslagen van de Skor

Deze Skor heeft als laatste nummer het vertrouwde kftje met de twee kiekendiefjes. De voorraad is op. De reaktie zal zich buigen over een nieuw ontwerp. Wij zijn benieuwd!

Kerkuilenkasten

In enkele boerderijen zijn de laatste tijd kerkuilenkasten geplaatst. Via een verzoek van een boer en contacten met een provinciale werkgroep die zich met de bescherming van deze uilensoort bezighoudt, heeft Giel Witte deze kasten geplaatst. Dat dit geen onnodige activiteiten hoeven te zijn, blijkt uit een waarneming van een Kerkuil gedurende lange tijd nabij Oosterend enkele jaren geleden en een geslaagd broedgeval in de Wieringermeer. (zie ook de waarnemingenrubriek red.)

Uitbreiding stuurgroep

Vanwege zijn activiteiten en coördinerende rol in veel beschermingsactiviteiten hebben we Giel Witte gevraagd om deel uit te maken van de stuurgroep.

Vogels in Midden-Brabant

Een aankondiging van een boek over vogels, natuur en landschap

in Midden-Brabant. Voor geïnteresseerden liggen er foldertjes bij het secretariaat klaar.

Binnkort te verwachten in de Leesmap

* Steenloper

8e jaargang nummer 46 (VWG-Den Helder) met een excursieverslag naar Texel en een stukje over huiszwaluwen rond Fort Erfprins.

* 't Vogelaartje

Okt/nov en het dec/jan nummer. Jeugdtijdschrift van de Vogelbescherming over vogels langs de Maas, het Kerstvogeltje, een vogelrestaurant en brilduikers. Alles in begrijpelijke taal gesteld. Leuk voor aspirant-leden.

* Wadden Sea Newsletter

Overzicht van wetenschappelijke onderzoeken in 1990 gepleegd in het waddegebied van Nederland, Duitsland en Denemarken. (in het Engels)

* De Winterkoning

25e jaargang nummer 2 (VWG Castricum). Een uitmuntend blad met artikelen over zwarte spechten, een vinkenbaanverslag en een weidevogelinventarisatie van Maguette.

* Nieuwsbrief

Nummer 14 okt. '90 (Vrijwillig Natuur- en Landschapsbeheer) Over de Lepelaar in de Schagerkogge en een te creëren stekelbaarzenpassage (belangrijk voor de Lepelaar). Ook een artikel over Soortbeschermingsplannen van de Rijksoverheid en een positief beheer ten gunste van riet- en moerasvogels in Noord-Holland en een artikel over bescherming van Kerkuilen.

* De Gierzwaluw

28e jaargang nummer 2 (VWG Amsterdam) Stukjes over autovogelen en Falsterbo.

* De Grutter

14e jaargang nummer 5 (VWG Zaanstreek) Over de Markerpolder in gevaar, een mogelijke hybride Blauwe Reiger/ Grote Zilverreiger. Tevens een trektelverslag en alweer een stukje over Falsterbo.

* De Grauwe Gors

18e jaargang nummer 3 november '90 (Avifauna Groningen) Een goed artikel over buidelmeezen, Sassenheim-Zuid bij Haren en een artikel over strandleeuweriken.

* Jaarverslag RIN over 1989

Informatie over de Leesmap bij Rita Hin-Bakker, tel. 15350.

Dick Schermer

Agenda

* Zaterdag 29 december

Een voor de werkgroep traditionele excursie: de Slufterexcursie. Vertrek om 10.00 uur vanaf het vogelwachtershuisje einde Oorsprongweg - Zandijk. Ochtendjas mee.

* Zondag 20 januari

Wadvogeltelling. De vaste tellers zullen door Cor Smit benaderd worden.

* Vrijdag 25 januari

Lezing over het ringen van vogels in de Korverskooi door Erik van der Spek in de Oude Ulo. Aanvang 20.00 uur.

* Woensdag 30 januari

Vergadering dagelijks bestuur.

Lange termijnplanning:

- eind april: excursie Oostvaardersplassen mogelijk met de bus en een bezoek aan de aalscholverkolonie;
- medio maart: jaarvergadering.

EEN "DUTCH-BIRDER" IN 1908. OF HOE J.M.F. DUBOIS EEN DAGJE TEXEL DOET.

De laatste tijd maken natuur- en milieubeschermers onder de vogelaars zich gelukkig ook zorgen over het vele autogebruik door vogelaars. In de jongste Graspieper konden we daar over lezen. We denken daarbij misschien snel aan de 'razendsnelle-tochten-dwars-door-het-land' van leden van de DBA. Maar bijna alle andere vogelaars maken eveneens maar al te graag gebruik van dat vervoermiddel. De auto is immers een prima schuilhut. En wie gaat er met windkracht 6 of 7 en af en toe zware regen- of hagelbuien op de fiets de hele polder door op zoek naar ganzen? Het is inderdaad moeilijk "het blik" te laten staan.

Ik vond in de Levende Natuur uit 1908 een stukje dat ter lering kan dienen voor alle Texelaars tot en met alle Amsterdammers en Haarlemmers. Het is een verhaal van de ons verder onbekende heer J.M.F. Dubois, woonachtig in Haarlem, die besluit een dagje naar Texel te gaan. "Wat had ik al niet over dit eiland gehoord en gelezen", schrijft hij: "over dit vogelparadijs, waar zoovele zeldzame vogels vertoeven en waargenomen worden, en waar zoovele in ons land weinig bekende vogels hunne broedplaatsen hebben; derhalve besloot ik den Ien Pinksterdag te besteden aan een reisje naar Texel".

In 1908 was het openbaar vervoer richting Texel waarschijnlijk niet optimaal, dus wat doet onze vogelaar? Hij pakt de fiets: "Ongeveer half vijf in den morgen besteeg ik, bepak en gezakt, mijn fiets; de vrij sterke N.W. wind veroorzaakte mij wel veel last, doch daar een goede fiets en een paar stevige beenen mij ten dienste stonden, vorderde de reis vrij vlug". Hij beschrijft zijn tocht via de straatweg naar Alkmaar (aankomst half zeven) en verder via de grindweg naar Den Helder (aankomst kwart voor elf). Onderweg ziet hij o.a. een Nachtzwaluw, 2 Lepelaars en een Zwarte Stern. De boot naar Texel ging pas om 12 uur, hij had dus nog even tijd. "Den Helder eens te bezichtigen kwam niet in mij op, want van stedenbezoek houdt geen ware natuurliefhebber", schrijft deze man naar zijn hart. Dan volgt een uitgebreide beschrijving over de concurrentie van de veerdienst van Bosman ("een zekere heer B. uit Alkmaar") en de Teso. Zaken die onderweg op de Baron Rengers (de boot van de Teso) opvielen waren een vijftal Bruinvissen, en "eene grote meenigte zee gras". Zowel de bruinvissen en het zee gras

zijn nu al lang verdwenen. Dubois was nog nooit op een Waddeneiland geweest en schrijft: "Vooral het heuvelachtige terrein in het Zuiden van het eiland, met zijn ontelbare schapen, bevreemde mij evenals de weiden, die van elkander gescheiden waren door aarden of leemen wallen. Was dat nu Texel? Dit geleek meer op een vruchtbaar gedeelte der Veluwe dan op een stukje van Holland". Maar goed, hij stapte weer monter op de fiets om naar de noordhelft van het eiland te peddelen want "ik wilde de broedplaatsen der talrijke vogels zien". Via Den Burg rijdt hij naar De Waal, waar hij de A.N.W.B. wegwijzer naar De Cocksdorp volgt. Als hij in Eijerland komt is hij enigszins teleurgesteld. "Maar was dit nu het beroemde Eierland? Ik had vele oude kronieken over "Eyerlant" gelezen, waarin verteld werd van zoo'n "smagt van eyeren", dat men haast geen voet kon verzetten, zonder op een of ander nest te trappen". Kennelijk was hij vergeten dat dat Eierland was van voor de inpoldering! Hij volgde een eentonige grindweg, maar zag niet veel meer dan "een armzalige kokmeeuw of dito vischdiefje". Daarom sloeg hij rechtsaf naar De Bol, een plaats die in menig artikel in De Levende Natuur als een vogelparadijs was beschreven. Langs deze zandweg ziet hij ook niet veel, terloops noemt hij even een Kwartalkoning in een klaverveld. "Het kan zijn dat ik niet op de goede plaatsen ben geweest, maar "de Bol" was voor mij toch niet dat, wat men er mij van verteld had", schrijft hij. Noordwaarts ging hij weer, waar hij Kuif- en Veldleeuweriken, Geelgorzen en Graspiepers ziet. Overal op het eiland waren deze soorten volgens Dubois ruim vertegenwoordigd. Geelgors en Kuifleeuwerik zijn nu dus verdwenen! Vervolgens fietst onze Haarlemse vogelaar over de dijk verder noordwaarts: "en zette ik mijn fietstocht voort over een klein, met gras en distels begroeid voetpad, dat de kruin van den dijk vormde. Om m'n "fietspad" nog heerlijker te maken, stonden hier en daar nog hekken, die mij met mijn rijwiel last genoeg bezorgden". Uit zijn beschrijving valt op te maken dat hij langs De Schorren fietst. Plotseling hoorde hij 2 schoten knallen, even later nog één en hij ziet drie mannen iets wits oprapen. Waarschijnlijk een sterntje. In die tijd werden inderdaad heel veel Visdiefjes en Noordse en Grote Sterns afgeschoten voor de veren die op dameshoeden verwerkt werden. Dubois schrijft: "Ditzelfde geval las ik later ook in de "Nieuwe Texelsche Courant", waarin ook geklaagd werd over het wegschieten der zee-zwaluwen en waarin o.a. gezegd werd, dat de gelederen nu

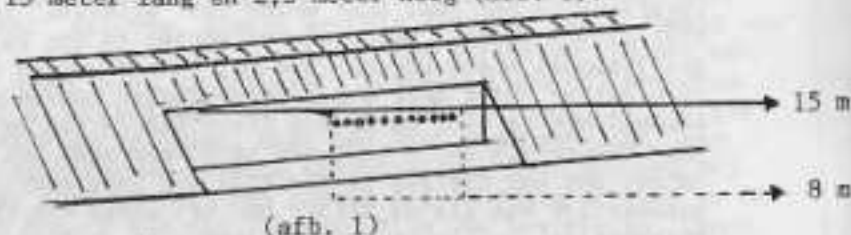
reeds zoveel gedund zijn, dat men in het het Noorden niet meer dan een tiende gedeelte van het aantal nesten van voor twee jaar kon vinden". In Cocksdorp keert hij om en bij een boer onderweg vult hij zijn veldfles. Hij vraagt hem waarom hij zo weinig vogels ziet. De boer geeft hem de volgende oorzaken: "Eieren worden er nog altijd veel te veel geraapt, dan het wegschieten van allerlei vogels, dat naar verboden moest worden, vond hij. Ook kwamen vele vogels, vooral bij onstuimig weder in zee om. Verder gebeurde het vaak dat watervogels, vooral duikende vogels, als water- en meerkoeten in de fuiken der visschers terecht kwamen en dan jammerlijk verdronken". Opvallend is dat deze boer meldt dat 'allerlei' vogels, dus niet alleen sterns, weggeschoten werden en dat hij vindt dat dat verboden moest worden. Hoeveel boeren zouden nu graag zien dat er juist meer vogels afgeschoten zouden mogen worden? Met de wind in de rug fietst Dubois via De Waal terug naar Oudeschild om de boot van 18.00 uur naar Den Helder te halen. Dat het fietsen in die tijd nog lang niet zo gemakkelijk was als nu blijkt aan het einde van zijn reisverslag, dat ik onverkort citeer: "... dien ik weldra moest verlaten en mijnen tocht moest voortzetten op een uit rooden leem bestaanden weg, waarvan natuurlijk de berijdbaarheid veel te wenschen overliet. Diepe wagensporen en paardehoeft-indrukken in het midden deden mij naar de kanten wijken, die uit heele smalle oneffen paadjes bestonden en aan de eene zijde door een sloot of moeras begrensd werden. Eens had ik, toen ik eventjes naar een karekiet keek, die zijn liedje in het riet zong, deze vermetelheid haast met een nat pak moeten bekoopen, want plotseling maakte mijn voorwiel een gracieuselijke swaai en ik gleed met fiets en al langs den dijkberm naar beneden. Fluks afspringen en mijn stalen ros grijpen behoevde mij voor erger". Deze moeilijkheden, de uren fietsen en de wat tegenvallende waarnemingen, ontmoedigde Dubois niet want hij beëindigd zijn artikel met: "Een volgenden keer hoop ik mijn reis op het eiland te voltooien door ook de Westzijde, de duinen te bezoeken, maar dan hoop ik langer dan één middag van de Texelsche vogelwereld te genieten". Dus Texelse vogelaars, als het half kan, pak de fiets en niet-Texelse vogelaars, laat tenminste de auto op het vasteland achter en fiets op het eiland. J.M.F. Dubois kon het ook!

Adriaan Dijkse

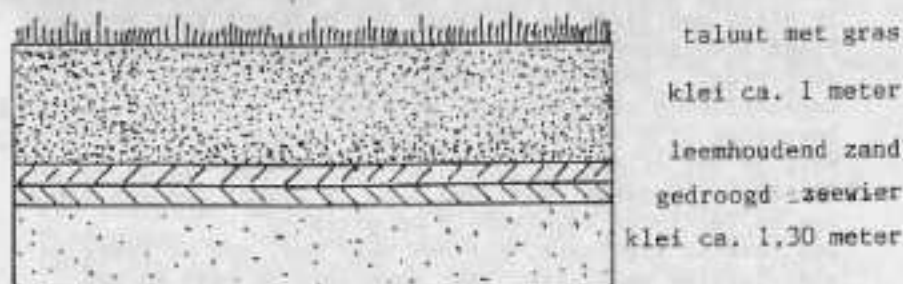
Oeverzwaluwen op Texel in 1990

Het broedseizoen begon voor de oeverzwaluwen op Texel nogal verwarrend. Bij aankomst op het eiland, omstreeks 20 april werd het zanddepot bij Oudeschild nèt afgegraven. Hier bevond zich sinds enkele jaren een groeiende kolonie. Enkele zwaluwen hebben nog wel een pijp gegraven in de reeds geprepareerde steile kant, maar dit was een kort leven beschoren.

Bij het Waterschap Texel was men juist bezig de steenbedekking van een stuk binnendijk te verwijderen. Een jaar eerder was al afgesproken dat er tijdens deze werkzaamheden tevens een steil stukje aangelegd zou worden. Het Waterschap Texel heeft zich keurig aan deze afspraak gehouden. Zodoende kwam er een recht stuk van 15 meter lang en 2,5 meter hoog (afb. 1).

Tijdens deze werkzaamheden kwamen de oeverzwaluwen al een paar keer nieuwsgierig kijken en reeds vier dagen later waren de eerste drie broedpijpen gegraven. Ze zaten keurig op een rij. De reden hiervoor bleek de opbouw van de dijk. Deze bestaat uit zware klei met op ca. 1,40 meter vanaf de onderkant een 10 cm dikke gedroogde zeewier laag. Op dit zeewier rust een laag leemhoudend zand van ca. 10 cm dik, precies in deze zandlaag bevonden zich de nesten keurig naast elkaar (afb. 2).

(afb. 2)

Op 15 juni werden 7 bewoonde nesten geteld en op 1 juli 10. De eerste jongen waren inmiddels uitgevlogen en fourageerden vaak in de luwte van de dijk boven het natte, slijkachtige natuurgebiedje wat pas door Natuurmonumenten aangelegd is.

De jonge vogels werden ook vaak aangetroffen tussen de boerenzwaluwen rond de omliggende boerderijen.

Op 15 juli werden 11 pijpen geteld en waren een aantal nesten opnieuw bewoond. In totaal zijn er dus 11 nesten en 7 vervolglegels uitgevlogen. Een prima resultaat.

Ook het feit dat Natuurmonumenten het voorterrein zo verlaagd heeft, waardoor een slijkgig vlak onstond, kan een positieve faktor zijn geweest. Bovendien is het hele gebeuren voor iedereen vanaf de weg prima te bekijken.

Op 1 oktober zijn alle nesten uitgeboord met een palenboor en opnieuw gevuld met leemhoudend zand. Dit om de kolonie voor de komende jaren veilig te stellen.

Oeverzwaluwen gaan namelijk niet terug in een oude pijp maar graven ieder jaar een nieuwe.

Ook in de oude kolonie nabij de tocht aan de Schansweg ging het dit jaar goed. Deze kolonie is gesitueerd in een afgekalfde slootkant. Zaten hier vorig jaar 3 nesten, dit jaar werden in juni 7 nesten en in juli 8 nesten gevonden. Hier zitten ook pijpen van vorige jaren die in de kleiachtige oever goed intact gebleven waren. Hier is echter nog zoveel ruimte dat onderhoud o.i. niet noodzakelijk is.

Het totale aantal oeverzwaluwbroedparen is dit jaar gekomen op 19 met ongeveer 10 tot 12 vervolglegels. Vorig jaar bedroeg dit aantal nog 14 stuks. De kolonies nabij de Fienveld en de havens van Oudeschild zijn niet meer bewoond.

Een leuk voorval is te melden bij de kolonie van de Schans.

Begin mei vloog hier een groepje van 12 oeverzwaluwen rond, die aan het spelen waren met wat nestmateriaal. Zij hadden plukjes wol en veertjes die zij steeds lieten vallen. Een soortgenoot ving dit weer op, vloog er mee omhoog en liet dit op zijn beurt weer vallen. Dit ging ruim een half uur door. Dit gedrag heb ik bij deze soort nog nooit waargenomen maar zal wel iets met hun sociale structuur te maken hebben. Voor deze kolonie is de toekomst nog niet zeker. Hier zijn plannen om de slootkanten weer onder profiel te brengen. Mogelijk dat we met de beheerder van de sloot (Waterschap Texel) tot een voor alle partijen gunstige oplossing kunnen komen. Alleen dan is de toekomst voor deze prachtige kleine vogels op Texel verzekerd.

Giel Witte

In de week van 13 t/m 21 oktober werd op Texel voor de vierde maal de Dutch Birding Association (DBA) - vogelweek gehouden. Naar schatting tussen de 100 - 150 vogelaars kwamen naar Texel in de hoop "een goeie soort te kunnen scoren" (vrij vertaald betekent dat een interessante waarneming te kunnen doen). De verwachtingen waren nogal hoog gespannen, temeer daar Staatsbosbeheer Texel een zestal portofoons terbeschikking had gesteld, zodat er verspreidt over het eiland verschillende groepen naar de zo fel begeerde zeldzaamheden konden gaan zoeken. Immers hoe meer mensen er intensief op verschillende plekken zoeken, hoe groter de kans op het ontdekken van een speciale soort, aldus de gedachte achter deze opzet. 't Eindresultaat was er eigenlijk ook wel naar, hoewel de verwachte "klapper" uitbleef. Ervaren DBA-ers kijken niet meer zo op van een Grote Pieper of een Kleine Vliegenvanger, menig andere vogelaar echter moet deze soorten überhaupt nog te zien krijgen. Voor een exact overzicht raadplege men de waarnemingenrubriek. Direct gekoppeld aan deze waarnemingsactiviteiten was ook een inventarisatie van (trek)vogels. Hiertoe werd Texel in verschillende sectoren opgedeeld, en konden per sector soorten en aantallen op formulieren worden ingevuld. De bedoeling was te achterhalen welke gebieden voor welke soorten in de trektijd belangrijk zijn. Door de VVV-Texel waren geheel kosteloos 5 topografische - en 150 Texelkaarten ter beschikking gesteld. Hiermee konden de vogelaars een stuk gerichter zoeken. Wat natuurlijk nog beter werkt is de deskundigheid en kennis van iemand die ter plaatse bekend is. Iedere Texelse vogelaar kent wel plekjes die leuk zijn voor bepaalde soorten. 't Gaat beslist niet om prive-terreinen of artikel 461 gebieden, maar bv. de Bleekersvallei of het Waal en Burgerdijkje. In de herfstvakantie van '91 zal opnieuw de DBA-week op Texel worden gehouden. Misschien kan er dan sprake zijn van een vruchtbare uitwisseling van Texelse kennis en DBA expertise? Niet alleen het bestuderen van vogels en hun gedragingen, maar ook dat van vogelaars kan een uitermate leerzame en tevens vermakelijke bezigheid zijn. Het heeft wel iets apparts om bijna 90 man met van opgerate concentratie verwrongen gezichten doodstil achter hun telescoop te zien staan in afwachting van een glimp van een Kleine Spotvogel. Of stel u voor, de chaotische verwarring die ontstond na de melding van een Kwartelkoning bij de vuurtoren, terwijl iedereen ademloos stond te turen naar een groepje Grote Kruisbekken in de Dennen. Keuzes als gaan of blijven lijken dan heel moeilijk te zijn. Feugeltjeskieken kan ook een manier zijn om je lichamelijke conditie op te vijzelen: na de DBA-week had ik 864 km op mijn teller staan en diverse persoonlijke snelheidsrecords waren aan barrels gegaan (alles heb ik overigens gefietst).

Peter van der Wolf

Het zal de Texelse vogelaars niet zijn ontgaan dat in de afgelopen jaren enkele expedities naar Mauretanië zijn afgereisd met als doel te onderzoeken hoe steltlopers het klaar spelen om jaarlijks vanuit de Banc d'Arguin naar de Waddenzee te trekken. Tijdens lezingenavonden van de Vogelwerkgroep is er wel eens over deze problematiek gesproken, in de Texelse en Helderse Courant is er ook wel eens over gerept en een famous lid van onze Vogelwerkgroep heeft voor zijn baanbrekende onderzoeken tijdens deze expedities zelfs de Herman Kloapprijs gekregen. Het verschijnen van een dubbeldik nummer van het tijdschrift Arden (jaargang 78, nr. 1/2) in augustus j.l., helemaal gewijd aan deze expedities, is een aardige gelegenheid om het geheugen nog eens op te frissen en een paar van de belangrijkste uitkomsten van de expedities te noemen.

De aanleiding

Een groot deel van de steltlopers die de Waddenzee in het najaar aandoen zijn op weg naar verder zuidelijk gelegen overwinteringsgebieden. De grootste aantallen verzamelen zich in West Afrika op de Banc d'Arguin, waar ruim twee miljoen exemplaren zijn geteld. Ongeveer één miljoen vogels vliegen nog eens duizend kilometer verder door naar het zuiden en overwinteren in de archipel van Bijagos in Guinee-Bissau. Wanneer we ons realiseren dat het totaal aantal steltlopers dat jaarlijks heen en weer pendelt langs de kusten van Europa en Afrika wordt geschat op ongeveer 7 miljoen vogels, zal duidelijk zijn dat deze twee gebieden een heel belangrijke functie vervullen. Een Nederlandse expeditie naar Mauretanië in 1980 constateerde echter dat het voedselaanbod op de Banc d'Arguin aan de magere kant is. Toch spelen de vogels het klaar om elk voorjaar weer

voldoende vetreserves aan te leggen om de reis terug naar de broedgebieden te kunnen ondernemen en daar zit het probleem. Hoe spelen die vogels het klaar ondanks het schamele voedselaanbod toch voldoende vetvoorraden aan te leggen om de terugreis te kunnen ondernemen? Dit dilemma bracht de Werkgroep Wad- en Watervogelonderzoek (WIWO), het Rijksinstituut voor Natuurbeheer (RIN) en het Nederlands Instituut voor Onderzoek der Zee (NIOZ) bij elkaar, wat in 1985 en 1986 leidde tot de organisatie van een expeditie naar de Banc d'Arguin. In 1988 ging er, in samenwerking met nog enkele andere instituten en universiteiten, nog eens een groep naar Mauretanië terwijl de WIWO in 1987 onderzoek uitvoerde in Guinee-Bissau. In alle gevallen verleende het Zoologisch Lab van de RU Groningen onontbeerlijke hulp. Hoewel het Ardea-nummer vooral gegevens bevat over de in 1985 en 1986 gehouden expedities is er hier en daar ook informatie van de andere twee expedities in de verhalen verwerkt.

Resultaten

Het Ardea-nummer bevat 22 Engelstalige bijdragen. In het eerste artikel wordt een beschrijving gegeven van de Banc d'Arguin, in het tweede wordt ingegaan op de vraag waarom er zulke hoge vogeldichtheden voorkomen. Ook de predatie van grote valken (Slechtvalk, Lannervalk en Barbarijse Valk) komt aan de orde. In vergelijking met West Europa blijkt het leven op de Banc d'Arguin een riskante zaak, vooral voor Bonte Strandlopers. Net gearriveerde vogels met een slechte conditie lopen de meeste kans in de klauwen van een valk te belanden. Deze prooien waren soms zo mager dat ze ongegeten door de valken in de steek werden gelaten. Er zat blijkbaar te weinig eetbaars aan. Vleugel- en snavelmaten van gevangen vogels verschaften voor verschillende steltlopersoorten duidelijkheid over hun broedgebieden. Voor sommige soorten was dit een bevestiging van de al bestaande vermoedens over de herkomstgebieden. Voor Bontbekplevier, Zilverplevier en Tureluur werden aanwijzingen gevonden dat de broedgebieden van de in Guinee-Bissau overwinterende vogels noordelijker en oostelijker liggen dan die van de in Mauretanië overwinterende exemplaren. De voorjaarsstrek van de in West Afrika overwinterende Kleine Strandlopers, Krombekstrandlopers en Wulpen lijkt zich grotendeels via de Middellandse Zee en de Zwarte Zee af te spelen. De Banc

d'Arguin is niet alleen een belangrijk overwinteringsgebied. De zuidelijk van Mauretanië overwinterende vogels gebruiken het gebied ook als tussenstation tijdens de voor- en najaarsstrek. Sommige vogels zullen hier landen om energie op te doen voor een vervolg van de vlucht. Kluten daarentegen komen waarschijnlijk alleen aan de grond om zich te hergroeperen om vervolgens in een grotere groep verder te trekken. Deze soort werd op de Banc d'Arguin nooit voedsel zoekend waargenomen.

Een telling van de overzomerende aantallen steltlopers leverde verrassende resultaten op. Op de hele Banc d'Arguin bleken 373.000 steltlopers aanwezig te zijn, wat overeenkomt met 13% van het aantal dat er 's winters wordt geteld. Het aantal Kleine Strandlopers in juni bedroeg naar 300, terwijl er 44.000 overwinteren (= 1%). Het aantal overzomerende Regenwulpen was juist heel hoog: 7400 (47% van het aantal overwinteraars). Ook de Zilverplevier (45%) en de Tureluur (36%) waren talrijk, de Kanoet (7%) en Rosse Grutto (6%) juist weer schaars. Waarschijnlijk zijn de meeste van deze overzomerende vogels onvolwassen exemplaren die pas op latere leeftijd voor het eerst naar de broedgebieden trekken. Ook het aantal overzomerende eenden op de Banc d'Arguin was opvallend: 2.

Voedsel op de Banc d'Arguin bleek minder schaars dan werd aangenomen. Uit een heel intensief bemonsteringsprogramma bleek de hoeveelheid bodemfauna een factor 3 hoger te liggen dan werd oorspronkelijk werd gedacht, maar in vergelijking met Europese wadgebieden blijft het aanbod mager. Afgezien van de Scholekster, Wulp en Regenwulp leeft het grootste deel van de steltlopers van heel kleine prooien. Deze prooien zijn vaak zo miezerig klein dat de steltlopers in West Europa er hun snavel voor zouden ophalen. De Scholekster leeft o.a. van Afrikaanse kokkels. Deze diertjes, vuistgroot en met een gewicht van een halve kilo, hebben een ongeveer 1 cm dikke schelp. Zelfs een Scholekstersnavel is niet sterk genoeg voor het hak- en breekwerk dat nodig is om deze kokkels open te maken. Ze doen het anders, subtieler. Hoe ze het precies klaar spelen om de prooi in de openstaande schelpen te bewerken zonder dat de schelp zich sluit en de snavel klem komt te zitten tussen de kleppen is nog een raadsel. Proefjes om de sluitspier met een mes door te snijden mislukten steeds en

de schelp sloot zich onherroepelijk. De Scholeksters lukt het dus wel. Is de kokkel eenmaal open dan is het enkele minuten lekker dooreten geblazen, tenminste wanneer je als Scholekster niet op je nek wordt gesprongen door meeuwen of Zilverplevieren die ook wel wat in kokkel zien.

De hoge temperaturen op de Banc d'Arguin hebben tot gevolg dat de vogels nauwelijks energie verliezen aan het op temperatuur houden van het lichaam. Op warme dagen in maart en april kan het tot ver over de 30° C in de schaduw worden en tot maximaal 45° C in de zon. De vogels lijken weinig problemen te hebben met deze hoge omgevingstemperaturen en de meeste soorten zoeken als hoogwatervluchtplaats vaak ook nog eens een lekker warm plekje op. De vogels blijken hun voedsel echter minder goed verteren. Dit lijkt vooral het geval te zijn met eiwitten. Waarschijnlijk is dit een aanpassing is aan de hoge omgevingstemperaturen: verbranding van eiwitten levert veel lichaamswarmte op en dat kunnen de vogels in een dergelijke warme omgeving niet goed gebruiken. Op de Banc d'Arguin is geen zoet water aanwezig terwijl het zeewater er op sommige plaatsen twee keer zo veel zout bevat als Waddenzeewater. De vogels moeten dan ook een oplossing vinden voor het probleem hoe ze het opgenomen zout kwijt raken. Dit lijkt een groter probleem dan het warmteprobleem. De vogels moeten er dan ook gedurende enige tijd aan het zoute milieu wennen, wat ten koste kan gaan van de hoeveelheid voedsel die ze kunnen opnemen.

Eén van de belangrijkste onderzoekthema's was het probleem van de vetaanleg, vet dat als brandstof moet dienen voor de terugtocht naar het noorden. Uit de resultaten bleek dat de meeste soorten zo'n 40% in gewicht kunnen toenemen. Helaas is het niet altijd mogelijk om aan te geven met welke gewichten de vogels vertrekken maar een groot deel lijkt in staat met de aangelegde vetreserves West of Zuidoost Europa te halen. Van een aantal soorten (b.v. de Kanoetstrandloper en de Rosse Grutto) is vrij zeker dat ze een zo grote vetvoorraad kunnen aanleggen dat ze in één keer de Waddenzee kunnen halen, tenminste wanneer ze onderweg steeds een zo goed mogelijk gebruik maken van gunstige rugwinden. Deze vogels moeten tijdens hun reis (4300 km, totale vliegtijd 57 uur non-stop) dan ook voortdurend peilen op welke hoogte ze de meeste wind op de staart hebben. Ook voor deze soorten geldt dat sommige vogels hun streefafstand niet halen. In

het geval van minder gunstige rugwinden kan het gaan om grote aantallen uitvallers die dan al in Zuidwest Europa of in West Frankrijk aan te grond moeten komen om bij te tanken. Het opvetten op de Banc d'Arguin kon vrij goed in kaart worden gebracht. Verschillende soorten lossen het probleem van de extra energieopname voor de vetaanleg verschillend op. Sommige gaan meer 's nachts foerageren of gaan langer door wanneer het wad bij dood tij langer droog ligt. De Regenwulp blijkt helemaal afhankelijk te zijn van het feit dat zijn favoriete prooidier, de Wenckrab, in de loop van het voorjaar actiever wordt en dan gedurende langere tijd vangbaar is. De toegenomen vangbaarheid bepaalt de opvetmogelijkheden van de Regenwulp zelfs zodanig dat ze niet eerder weg kunnen dan 1 mei. Pas na deze datum hebben de vogels zoveel energievoorraad kunnen aanleggen dat ze de eerste etappe van de voorjaarsstrek kunnen afleggen. Ook tijdens de opvetfase staan Regenwulpen vaak langdurig op het wad te niksen, vaak omgeven door grote groepen rondscharrelende Wenckrabben. Dit heeft te maken met het feit dat ze wel meer willen eten maar dat hun spijsvertering een grotere voedseltoevoer niet aan kan. Niet echt onbegrijpelijk want maar liefst 35% van de opgenomen prooi blijkt onverteerbaar.

Hoewel het onderzoek op de Banc d'Arguin ertoe heeft geleid dat we nu aardig in staat zijn om aan te geven welke trekwegen de vogels volgen, wanneer de vogels de pleisterplaatsen onderweg aandoen en hoe de lichaamsgewichten van deze vogels in de loop van het seizoen veranderen blijft dit beeld nog wat speculatief. In feite zou een steltloper voorzien van een zender, waarvan de signalen via een satelliet kunnen worden opgevangen, veel duidelijkheid kunnen geven over de juistheid van de geopperde theorieën. Helaas is zoiets met kleinere vogels nog niet mogelijk. Ze zouden door het gewicht van de zender niet meer de lucht in kunnen komen. Een tweede nog deels onbeantwoorde vraag is wat er nou toch zo vreselijk aantrekkelijk is aan de Banc d'Arguin. Waarom klonteren er ruim twee miljoen steltlopers samen op een stuk wad van minder dan de helft van de Nederlandse Waddenzee. Zeker: het leven is er voorspelbaar met weinig storm en kou, maar eenmaal daar aangekomen blijken er ontzettend veel collega's aanwezig of erger nog: kapers op de kust. Dit aantal, tot 40 vogels per hectare, is groter dan waar dan ook in Europa en

Afrika. Daarbij komt nog dat het voedselaanbod er bepaald niet geweldig is. Voor elke vogel is het dan ook voortdurend woekeren met de mogelijkheden, zeker wanneer het erop aankomt om er weer weg te komen.

Voor wie meer wil weten

Het Ardea-nummer is ook "los" als boek verkrijgbaar onder de titel "Homeward bound", Problemen van steltlopers tijdens de voorjaarsstrek van de Banc d'Arguin, Mauretanie naar hun noordelijke broedgebieden. Het telt 364 pagina's, is uitgegeven door boekhandel Het Open Boek in Den Burg en is daar ook verkrijgbaar. Prijs: f. 55,-

2 Verlanglijstjes (gedicht) J. Bernlef 1937

Poema iris
Besnorde lis
Hesperis
Een toefje snoep
Vroeg bloeiende rodondenderons
En
Een appelboom

Porseleinen voliere
Een vogel van steen
Tuintje doorzichtig
Van geuren alleen
En een appelboom

Hannes Milder

ZWARTE ROODSTAARTEN EN PUTTERS IN 1990

Na de oproep die ik deed dit jaar eens extra op Zwarte Roodstaarten en Putters op Texel te letten, kreeg van verscheidene vogelaars gegevens binnen.

Ik had het idee dat beide soorten het op Texel de laatste jaren wat minder deden. Omdat ze zo verspreid over het eiland broeden is het niet zo makkelijk alle broedgevallen te traceren. Vandaar de vraag om hulp.

De gegevens die ik binnen kreeg over de Zwarte Roodstaart, bevestigden een beetje onze vermoedens. Er lijken nog maar weinig paren op Texel te zijn. Ik kan me overigens goed voorstellen dat er gemist zijn, want industrie- of bouwterreinen zijn nu niet bepaald een plek waar vogelaars in de eerste plaats op letten.

Op enkele plaatsen waren in mei nog zingende exemplaren aanwezig, zonder dat van een zeker broedgeval sprake was. In Oosterend zong een mannetje langs de Achtertune (mevr. Drijver) en in De Waal zong tot 14-5 een exemplaar (Gor Smit), terwijl een mannetje bij een schuur langs de Meyertboonsbosweg op 29-5 (Edwin de Weerd) later belaat niet meer "onderzocht" is.

Bekende broedplaatsen als de omgeving van het RIN-gebouw op 't Horntje en de industrieterreinen van Oudeschild en Den Burg waren kennelijk verlaten. Wat blijft dan nog over? Den Hoorn! Dit dorp lijkt het bolwerk van de Zwarte Roodstaart op Texel geworden. Er waren in en bij het dorp in ieder geval 4 paren en misschien zelfs een vijfde (med. van o.a. Jan Witte)!

Uit de bekende gegevens kunnen we dus concluderen dat in 1990 tenminste 4, en mogelijk 5 of 6 paren Zwarte Roodstaarten op Texel hebben gebroed. De verspreiding over het eiland is echter heel beperkt.

Over de Putter kunnen we een positiever verhaal houden. Mijn indruk dat het niet zo goed ging was fout, maar misschien een beetje begrijpelijk omdat de soort zich terug getrokken lijkt te hebben in de dorpen. En daar ik 'stadse' omgevingen zoveel mogelijk mijds, miste ik ze nogal eens.

Buiten de dorpen broedde in ieder geval 2 paren langs de zuidrand van de Staatsbossen (o.a. een nest in de tuin van slager Ott (Hoog Koog). Verder bevond zich een territorium bij de Ruitersplaats (Waalderweg) en langs het Mientergloep (De Koog).

Alle andere gevallen kwamen uit de dorpen. Den Burg is

verreweg de koploper. Het is natuurlijk ook het grootste dorp, met verhoudingsgewijs veel groen. In totaal moeten in en langs het dorp 15-17 paren gebroed hebben. Omdat we gegevens van diverse mensen kregen, kunnen er dubbele tellingen mogelijk zijn, vandaar dat 15 tot 17. 'Bolwerken' hier waren Den Burg-Zuid (omgeving zwembad-ijsbaan), de Algemene Begraafplaats en omgeving, Den Burg-Noordwest en Beatrixlaan en omgeving. Kortom alle nieuwbouwwijken met veel groen.

De andere dorpen scoorden als volgt:

De Waal 2 paren
Oosterend 1 paar
Oudeschild 1-2 paren
Den Hoorn 1-2 paren
De Koog - paar
De Cocksdorp ?

Totaal dus tenminste 5 tot 7 paren. Het vraagteken voor De Cocksdorp is duidelijk. We hebben kennelijk weinig actieve leden 'boven de Ruigedijk'. Wel lijken De Cocksdorp met Molenbos, de bosjes bij de Roggesloot en de aanplantingen in het Krimplan (wat is dat toch lelijk, on-Textels, en gewoon saai-doorsnee Nederlands) heel geschikte plaatsen voor De Putter. Een gevarieerd parkachtig landschap met zonnige bosranden en tuinen worden nu eenmaal op prijs gesteld door de soort.

Als we alles optellen komen we dus op 4 buiten de dorpen, 5 tot 7 in de kleine dorpen en 15 tot 17 in Den Burg = totaal 24 tot 28 paren. We kunnen zeker aannemen dat verspreid over het eiland (en bijvoorbeeld in Oosterend?) en in de noordkop nog meer Putters broeden. Rond 30 paren op heel Texel lijkt geen overdreven schatting. Dat is dus heel wat meer dan enkele jaren geleden.

In 1987 kwamen we naar op 12. Toen beleefde de Putter kennelijk eventjes een dieptepunt, want in de jaren zeventig waren er ook veel meer. In 1974 werden 31 en in 1972 25 paren geteld. Al met al is er dus weinig veranderd in die bijna 20 jaar!

Natuurlijk worden alle waarnemers bedankt voor de moeite die ze zich getroost hebben e.e.a. door te geven. Naar aanleiding van dit stukje komen mensen misschien nog op ideeën: "maar daar zat er ook nog een". Dan hoor ik dat natuurlijk ook nog graag!

Adriaan Dijkse

DE SKOR, WAARNEMINGEN

WAARNEMINGEN NR. 54 (OKTOBER-NOVEMBER 1990)

Twee maanden waarin veel trek. Volop leuke waarnemingen dus. Een week lang Dutch Birders op het eiland staat natuurlijk ook garant voor een stroom minder algemene zaken. In hoeverre al de ongewoondheden in deze week altijd 100% zeker zijn kan ik natuurlijk niet beoordelen. Ik ben bijvoorbeeld benieuwd hoe men een jonge Roze Spreeuw in een groep trekkende Spreeuwen onderscheidt van een leucistische jonge Spreeuw (die ook nogal eens gezien worden). En het lijkt wat vreemd dat de enige waarneming van een Grauwe Kiekendief op Texel dit jaar, ook op één na de laatste is, die ooit werd gedaan. Alleen in de tijd dat de soort hier nog een gewone broedvogel was, is er een exemplaar 2 dagen later gezien. Soms wat twijfel is er dus wel, ook omdat er toch sprake is van een soort competitie tussen groepjes vogelaars en er een sterke wil is om ongewoondheden te zien. Maar het kunnen dus net zo goed 100% zekere gevallen zijn; ik heb niet alles nagevraagd!

Met alle waarnemingen had ik een hele Skor kunnen vullen. Ik heb dus sterk moeten selecteren. Het kan dus gebeuren dat er niet alles of weinig van een medewerker is gepubliceerd. Sorry!

PAERLDUIKER - 7-11 1 ex De Slufter (HM,MS&HW) en 9-11 1 ex op Noordzee voor Westerslag (JH).

ROODHALSFUUT - 10-11, 14-11 en 16-11 1 ex resp.

Horsmeertjes, bij Oudeschild op zee en de Nok (resp.LD,WH en CS).

VAAL STORMVOGELTJE - maar één (?): 5-11 1 ex Noordzee voor De Koog (JH).

JAN VAN GENT - 18-11 5 ex naar Z en 60 naar N in 1 uur bij paal 15 (FM). Veel voor november!

KUIFAALSCHOLVER - 16-9 1 juv ex bij Oudeschild en mogelijk hetzelfde ex op 25 en 26-9 Nioz-haven (JH&CS).

BLAUWE REIGER - een hoog aantal bij elkaar buiten een kolonie is 13 ex op 13-10 in het oostelijk Horsmeertje (LD).

KLEINE ZWAAN - 30-11 in totaal 310 ex. Texel (PP).

RIETGANS - 30-11 in totaal ruim 300 Texel (PP).

KOLGANS - 12-10 1 ex bij Grauwe Ganzen in Waal en Burg (niet wild?) (AD), 24-11 en 30-11 7 ex Eendracht (resp. AD&SD en PP).

GRAUWE GANS - 12-10 totaal 238 ex. Waal en Burg (AD), ook geregeld groepje in de Mok e.o.; 6-11 ca 15 Horsmeertjes (LD).

BRANDGANS - 21-10 15 ex naar Z Westerslag (JH), 20-11 en 28-11 resp. ca 20 en 16 Hoornder Nieuwland (resp. JW en AD).

ROTGANS - 14-10 1 ex van de ondersoort hrota en 1 ex. van de ondersoort nigricans, resp. Zeeburg en De Schorren (DBA).

KRAKEEND - een hoog aantal is 40 ex op 6-11 in de Horsmeertjes (LD).

TOPPEREEND - 4-11 1 ex bassin Oudeschild (M.Boom).

IJSEEND - 31-10 1 ex de Mok (CS) en 11-11 1 vr. Nioz-haven (JH).

GROTE ZEEËEND - 21-10 6 ex Westerslag (JH).

NONNETJE - 19-11 1 vr. kanaal bij Hoge Berg (JH).

GRAUWE KIEKENDIEF - 15-10 1 ex Setingsnollen (DBA).

HAVIK - 14-10 1 vr. de Mok (DBA).

RUIGPOOTBUIZERD - 23-10 1 ex naar Z bij vuurtoren (FM), vanaf 12-11 1 ex Bollekamer (CB).

ROODFOOTVALK - 15-10 1 ex Setingsnollen en 17-10 1 juv ex nabij de vuurtoren (beide DBA).

SMELLEKEN - 2 waarnemingen uit oktober en 3 uit november (CB, WE en AD&SD); opmerkelijk was een vr. dat op 20-10 bij De Waal enige tijd een Torenvalk aan het pesten was.

BOOMVALK - 4-10 1 ex nabij Oosterend (MB) is de laatste dit jaar.

SLECHTVALK - opvallend veel deze herfst, na het geval uit september op 4-10 1 ex de Petten (CB), 13 en 16-10 1 ex. Zeeburg-De Schorren (resp. DBA en CB&JW), 14-10 1 ex naar Z bij vuurtoren (DBA) en 16-10 1 juv bij Rovershut (DBA) (op die dag twee verschillende ex op Texel?), 21-10 1 ex Waal en Burg (MH) en 29-11 1 ex de Mok (JH).

KLEINST WATERHOEN - 20-10 prooiresten (vleugels en poten) gevonden bij Reddingbootshuis (DBA). Het 3e geval voor Texel.

KWARTELKONING - 16-10 1 ex bij Robbejager (DBA). Na het

laatste broedgeval op Texel in 1972 was dit het 4e geval.

KRAANVOGEL - 18-11 2 ex Eijerland (CS) en 22-11 ongetwijfeld dezelfde 2 in het Noorden (PP).

ZILVERPLEVIER - in oktober en november op nieuw ingezaaid grasland lang de Oude Weg vrijwel dagelijks 3 tot max. 36 ex (op 28-10), dus niet alleen met storm, soms tussen enkele 100en Goudplevieren (AD&SD). De dieren vlogen 's avonds, zoals de op grasland fouragerende Wulpen, naar de Mok om te slapen.

PAARSE STRANDLOPER - 11-11 2 ex 't Puntje (HH) en 14-11 1 ex Nioz-haven (WH).

BOKJE - 7-10 2, 9-10 1, 15-10 1+8 (1) en 21-10 1 (JH, CB, DBA, PW).

HOUTSNIP - vooral trek tussen 15-10 en 5-11: dagelijks 1 tot 3 bij Ruige Hoek (AD&SD).

GRUTTO - oktober-november 10 tot 15 ex. de Mok (CS&JH). Vermoedelijk weer IJslandse ondersoort die vooral buitendijks overwintert.

REGENWULF - vanaf juni tot eind november 1 ex (niet fit) De Nederlanden en P. Eijerland langs Zanddijk (PW).

ZWARTE RUITER - 28-11 1 ex roepend de Mok (AD).

GROENPOOTRUITER - 14-11 1 ex bij Molenkolk (WH) en 24-11 1 ex Ottersaat (AD&SD).

WITGATJE - 10-10 1 ex Rozendijk (FM) en 28-11 1 ex roepend de Mok (AD).

ROSSE FRANJEPOOT - 12-10 1 ex Waddenzee ten Z van De Schorren en 16-10 1 ex vermoedelijk deze soort Ceres (beide HH), 26-11 1 ex Waddenzee bij IJzeren Kaap (JH).

KLEINE JAGER - in oktober werden weer vrij geregeld exemplaren achter de veerboot gezien (CB en JH).

GROTE JAGER - 6-10, 7-10 en 15-10 1 ex (resp. AD, JH en DBA).

ZWARTKOPMEEUW - 11, 14, 15 en 19-10 1 ex achter veerboot (FM en 3x DBA) en 19-10 1 ex over Mokbaai en Geul naar de Hors (AD).

DWERMMEEUW - de soort kan in bijna alle maanden gezien worden, opvallend is 1 ex boven de zeehondenbakken van het RIN op 31-10 (CS).

KLEINE MANTELMEEUW - op 23-10 nog 1 ex Horsmeertjes (FM).

DRIETEENMEEUW - 18-11 tenm. 15 ex achter veerboot (FM).

ZEEKOET - 18-11 2 ex Marsdiep (FM): verder al vrij veel oliedieren op het strand en ook veel voor de kust vliegende dieren.

ZWARTE ZEEKOET - 26-10 1 ex Nioz-haven (JH) tot 29-10 aldaar (HW).

KLEINE ALK - de soort lijkt een geregelde doortrekker te zijn geworden, de 1e op 15-10 1 ex naar Z bij pl. 17 (DBA), 2-11 1 ex Nioz-haven (PW e.s.), 3-11 2 ex Waddenzee bij De Bol (WW), 4/6-11 1 ex bassin Oudeschild (HH&M.Boom); 10-11 3 ex dood aangespoeld bij Ceres (HH) en in november ook 1 dood ex op De Hors (M.Kikkert).

KERKUIL - 29-11 1 ex Schilderweg (PW) en 30-11 Pontweg, afslag 3 (JH). In de gaten houden dus, als we weer een zachte winter krijgen zou de soort zich best weer eens op Texel kunnen hervestigen!

GIERZWALUW - 2 heel late ex werden gezien op 17 en 19-10, beide bij de vuurtoren door de DBA.

HOP - een reeks waarnemingen: 7-10 1 ex bij vuurtoren (JH) en 17-10 1 ex naar N De Cocksdorp (DBA): dit is mogelijk hetzelfde ex dat eind sept. daar ook steeds gezien werd. Verder 15-10, 18-10 en 19-10 1 ex tussen pl 17 en 21 (DBA), kennelijk dus een ander dier.

IJSVOGEL - ook een hele reeks, na de reeds genoemde gevallen in de vorige aflevering: 8-10 1 ex nabij Oudeschild (MG), 13-10 1 ex vijver Den Burg, 14-10 2 ex vijver Jochems (beide DBA), 21-10 2 ex Nioz-haven (HW), daar af en toe tot 4-11 1 ex (HW en PW), 11-11 1 ex haven Oudeschild en 17-11 1 ex De Schans (beide HH). Een (groot) deel van de waarnemingen betreft vermoedelijke dezelfde vogels.

BIJENETER - 16-10 1 ex naar N Sluftervallei (DBA).

GROTE BONTE SPECHT - werd buiten het bos o.m. gemeld uit Den Hoorn, De Waal, Den Burg en De Geul (AD&CB, CS, HW en LD).

STRANDLEEUWERIK - de 1e op 14-10 35 ex De Slufter (DBA), max. daar 77 op 25-11 (AD&SD).

BOERENZWALUW - een late op 29-10 bij De Waal (PW).

HUISZWALUW - de laatste op 16-10 bij de vuurtoren (DBA).

DUINPIEPER - 23-10 1 ex roepend bij vuurtoren (FM).

GROTE PIEPER - 5-10 2 ex Bollekamer langs Rommelpot (AD&SD), in DBA-week van 13 tot en met 19-10 dagelijks 1 à 2 ex, 2-11 2 ex bij Zeeburg (DBA).

ROODKEELPIEPER - 13-10 2 ex De Cocksdorp en 16-10 1 ex Reddingsbootschuur (beide DBA), de laatste herfstvrij op Texel was 3 oktober.

OEVERPIEPER - vrij veel gezien, de meeste op 7-10: 9 ex De Schorren (JH).

GROTE GELE KWIKSTAART - 1 ex De Cocksdorp (DBA). De enige waarneming dit jaar.

PESTVOGEL - de 1e op 26-10: 2 ex Den Burg (G.van Noort), daarna tot max. een 20-tal op 4-11 (WW), het laatste gegeven

dat ik uit Den Burg kreeg was 16-11 4 ex Schilderend (WE), maar later moeten er ook nog geweest zijn. Buiten Den Burg werd de soort alleen in Den Hoorn gezien: 4-11 2 ex (JW) en trekkend: 2-11 2 ex naar Z De Muy (DBA). In andere dorpen moeten ook groepjes rondzwerven: op 22-11 kreeg EcoMare 1 vers dood ex uit Oosterend (A.Hoven) en op 29-11 werd een "katslactoffer" uit De Cocksdorp gebracht dat een dag later overleed. Wie heeft meer gegevens om een beter beeld te krijgen van omvang en duur van de invasie?

WATERSPREUW - 21-10 1 ex van de noordelijke ondersoort Vuurtorenweg (PW en M.Leopold): de laatste waarneming op Texel dateert uit 1982!

ZWARTE ROODSTAART - laatste waarneming op 5-11 1 vr. Noordvlak (LD).

ROODBORSTTAPUIT (Siberische ondersoort) - 14-10 1 ex de Mok (DBA).

TAPUIT - de laatste op 8-11 1 ex bij Zandkes (HH).

BEFLIJSTER - In oktober geregeld, de laatste op 8-11 1 m. Oudeschild (HH), daarvoor 31-10 1 m. De Koog (K.Brass). Late oktober- en novembervogels worden meestal in de dorpen gezien!

GROTE LIJSTER - 22-10: 1 ex Ruige Hoek (CB), 2 ex bij Reddingsbootschuur (AD) en 1 ex 1e kringvangst Korverskooi (ES), ook op 23-10 nog vrij veel doortrek: 1 ex Zanddijk, 2 ex bij vuurtoren en 3 ex Reddingsbootschuur (alle FM). BRAAMSLUIPER - de laatste op 21-10 1 ex Ruige Hoek (SD). Deze late Braamsluipers zouden tot de Siberische ondersoort kunnen behoren, de determinatie daarvan in het veld is, als het dier niet zingt, echter vrijwel onmogelijk met zekerheid uit te voeren.

GRASMUS - 12-10 1 ex Westerdunen (LD): één van de laatste Texelse waarnemingen.

ZWARTKOP - (voorlopig?) de laatste op 1-11 ringvangst Korverskooi (ES).

BLADKONING - van 13-10 tot en met 18-10 max 2 verschillende per dag op noordelijk Texel (DBA), van 23-10 tot en met 1-11 1 ex, in tuin in Den Hoorn (Ph.i.inornatus) (CB e.s.), 6-11 1 ex nabij vuurtoren (Ph.i.humei) (A.Wassink via PW); 1e waarneming voor Texel. Dit is de Centraal-Aziatische ondersoort, die op z'n roep en zang gemakkelijk van de nominaatvorm is te onderscheiden en verder een grijzer verenkleed heeft en dan nog een heel late: 22-11 1 ex tuin Den Burg (WE).

TJIFTJAP - ook een soort met een paar herkenbare

ondersoorten: 15-10 1 Ph.collybita tristis (Siberische ondersoort) voetbalveld Den Hoorn (DBA), 13 en 19-10 1 Ph.c. abietinus (Noord-Scandinavische ondersoort) resp. roepend en zingend bij resp. Ruige Hoek en in De Geul (beide AD), 2-11 1 ex. roepend bij EcoMare (gewone vorm, maar dit ex. had wel één dun vleugelstreepje; dat kan meer bij Tjiftjaffen voorkomen en geeft snel verwarring met Grauwe Pitia) (AD) en tenslotte 27-11 1 ex roepend, gewone vorm, bij Ruige Hoek (AD).

VUURGOUDHAANTJE - vrij geregeld, opvallend is 20-10 1 ex in tuin hoek Parkstraat-Weverstraat, Den Burg (AD).

KLEINE VLEGENVANGER - 13-10, 14-10 en 18-10 steeds 1 juv ex bij resp vuurtoren, de Sluftervallen en De Cocksdorp (DBA).

BONTE VLEGENVANGER - gegevens uit oktober zijn er niet zo heel veel: 9-10 1 ex ringvangst Korverskooi (ES).

BUIDELMEES - 13-10 1 ex Zeeburg (DBA) (merkwaardige plaats!) en 20-10 3 ex De Geul (DBA).

BAARDMANNEEJE - de soort wordt nu bij elk bezoek aan De Geul of Horsmeertjes wel gehoord en gezien! Bovendien: 23-10 1 m. en 1 vr bij Robbenjager (FM).

KLAPEKSTER - tegen een hele rij gegevens uit vorige herfst nu maar twee waarnemingen: 13-10 1 ex Horsmeertjes (DBA) en 23-10 1 ex bij AOK (FM).

BONTE KRAAI - de 1e op 22-10 2 ex kwamen over het Eijerlandse Gat van Vlieland naar Texel vliegen (AD); eerder konden ze dus niet opgemerkt worden! Daarna 25-10 1 ex Den Hoorn (CB).

RAAF - 9-11 1 ex De Dennen (CB). De 4e waarneming voor Texel, de eerste sinds 1982!

KEEP - in oktober op sommige plaatsen pleisterende groepen: 19-10 meer dan 100 Watermolenweg (CB), 21-10 ca 50 Ruige Hoek (AD&SD), 22-10 30 't Horntje (JH) en 23-10 250 ex De Kuil (CB).

SIJS - Na de trek in september, in november slechts enkele ex in De Dennen (AD en LD).

FRATER - de 1e op 14-10 1 ex De Slufter (JH), 7-11 ca 130 aldaar (HM,MS&HW) en 25-11 ook tenm. 130 ex. (AD&SD), 26-11 29 ex De Schorren (JH).

KRUISBEK - in oktober nam het aantal in de dorpen en ook in het bos snel af, de laatste waarneming uit Den Burg is 6-10 5 ex (JH), bij de Ruige Hoek zag AD de laatste 3 op 15-10. Zie volgende soort.

GROTE KRUISBEK - na de waarneming in augustus en enkele vermoedens in september werden op 15-10 definitief 3 ex

herkend in de Gortersmient (DBA), max. zouden daar zelfs 16 ex. op 18-10 gezien zijn (DBA), op 14-10 waren al 2 ex in 't Oorlogschip opgemerkt (via PW) en op 19 en 20-10 verbleven 2 ex in het parkje van De Cocksdorp (DBA). Na het vertrek van de DBA weinig gegevens meer, maar er zwerft nog steeds een groepje van 10 tot 15 "kruisbekken" zeer weinig roepend door het bos. Op 28-11 zag en hoorde AD er 2 die zeker Grote Kruisbekken waren. De ca 10 andere vogels die langs de Kwekerijweg zaten, zouden gezien de roep ook wel eens Grote Kruisbekken kunnen zijn. Overigens blijft het moeilijk op snavelformaat de soort te herkennen. Er zijn Kruisbekken met minstens zulke zware snavels. Ook de roep schijnt niet altijd uitsluitend te kunnen geven. Een goede hulp bij de determinatie is de combinatie van zware snavel en dikke 'stierennek', maar onder minder goede waarnemingsomstandigheden is het verschil soms redelijk subtiel.

IJSGORS - de soort wordt steeds meer gezien (of herkend?). In ieder geval was dit een goed jaar. De meeste werden gezien op 19-10 14 ex Watermolenweg (CB) en 80 ex (!!) op akker langs Zanddijk (A.Wassink, via PW).

SNEEUGGORS - nog geen hoge aantallen: 7-11 ca 30 De Slufter (HM,MS&HW) en 26-11 25 ex De Schorren (JH). De soort is overigens altijd te zien bij de haven of het bassin te Oudeschild (HH).

GEELGORS - 't was ook een goede herfst voor deze soort: 19-10 12 ex Hollandse Weg (DBA), 19-10 en 23-10 resp 4 en 3 ex Ruige Hoek (AD), 20-10 2 ex (vr. of juv) Grensweg en 24-10 1 en 1 vr./juv bij De Slufter (beide FM), 29-10 2 ex 't Horntje (JH), 2-11 20-tal Oorsprongweg bij Zanddijk (PW e.a.) en vanaf 4-11 gedurende de hele maand max. 14 ex bij Den Hoorn (CB en JW).

WITKOPGORS - deze oostelijke tegenhanger van de Geelgors, beide soorten worden soms tot één gerekend (hebben ook dezelfde zang) werd op 1-11 ontdekt door A.Wassink langs de Zanddijk bij de Oorsprongweg, maar op 2-11 niet meer terug gevonden (PW).

ORTOLAAN - 15-10 enkele naar 2 bij vuurtoren (DBA) en 20-10 2 ex langs Rommelpot (JW).

DWERGORS - en om het 'zeldzame-gorzenverhaal' compleet te maken ook nog 2 waarnemingen van deze soort: 13-10 1 ex Oorsprongweg en 20-10 1 ex nabij vijver Jochens (beide DBA).

de initialen staan voor : CB = Cees Bruin, MB = Martin Birkenhäger, AD, LD en SD = Adriaan, Lieuwe en Sytske Dijkse, WE = Wilma Eelman, MG = Marcel Groenendaal, JH = Joslyn Hooijmaijer, HH = Henk Hin, MH = echtpaar Mullock-Houwer, WH = Werner Hirschi, FM = Fritsjan Maas (dit keer kon je er nog tussen!), PP = Piet postma, CS = Cor Smit, ES = Erik v.d.Spek, MS = Maarten Stoepker, JW = Jan Witte, HW = Hans Witte, PW = Peter v.d.Wolf en WW = Wim Witte.

De waarnemingen voor de volgende aflevering kunnen worden ingeleverd tot en met donderdag 31 januari 1991.
Het adres is zoals altijd: Adriaan Dijkse, De Ruige Hoek, Rommelpot 7, 1797 RN Den Hoorn, Tx. (02220-19231)
of p/a EcoMare, Ruyslaan 92, 1796 AZ De Koog, TX. (02220-17741, fax. 17744).

Alvast iedereen een gezond en vogelrijk nieuw jaar
toegewenst!

Adriaan

Taling (recept) 4 à 5 talingen (panklaar), 5 g zout, ± 100 g boter.

De talingen wassen en zouten. De boter bruin laten worden, de talingen hierin dichtschroeien en in een gesloten pan aan alle kanten goudbruin en gaar braden. Braadtijd ± $\frac{1}{2}$ uur. (De talingen zijn gaar als het vlees aan de poten makkelijk los laat.) De talingen uit de pan nemen en zoveel water bij de jus schenken, dat bijna al het bezinksel oplost. De talingen in de lengte halveren; opdoen op een warme vleesschaal; iets jus erover schenken en bijvoorbeeld serveren met sinasappelcompote.

Eet smakelijk, de redactie.